

**PROMOVAREA ANTREPRENORIATULUI CA FACTOR-CHEIE
PENTRU DEZVOLTAREA ECONOMICĂ A RDN**

**PROMOTING ENTREPRENEURSHIP AS A KEY FACTOR
IN THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE NORTH DEVELOPMENT REGION**

*Veronica GARBUZ,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*

Rezumat: Pentru orice societate, antreprenoriatul reprezintă o sursă de inovare și schimbare și are o influență catalizatoare asupra productivității și competitivității economice. Antreprenoriatul este strâns legat de cunoștințe și flexibilitate, doi factori care au câștigat o nouă semnificație ca sursă a competitivității într-o economie mondială din ce în ce mai globalizată.

Cuvinte-cheie: antreprenoriat, activitate economică, dezvoltare, competitivitate.

Abstract: For every society, entrepreneurship is a source of innovation and change and it has a big influence on productivity and economic competitiveness. Entrepreneurship is closely linked with knowledges and flexibility, two factors which has achieved a new significance being like source of competitiveness in the world economy.

Key-words: entrepreneurship, economic activity, development, competitiveness.

Ca un element-cheie în asigurarea competitivității țărilor dezvoltate, spiritul antreprenorial este chiar mai important pentru țările în curs de dezvoltare care încearcă să atingă competitivitatea pe piețele internaționale.

În mod cert, pentru orice societate, antreprenoriatul reprezintă o sursă de inovare și schimbare și are influență catalizatoare asupra productivității și competitivității economice. Antreprenoriatul este strâns legat de cunoștințe și flexibilitate, doi factori care au câștigat o nouă semnificație ca sursă a competitivității într-o economie mondială din ce în ce mai globalizată. Odată cu schimbările tehnologice și cu intensificarea concurenței mondiale aduse de globalizare și de liberalizarea economică, ipoteza că încurajarea spiritului antreprenorial reprezintă încurajarea competitivității unei țări, azi pare mai valabilă decât oricând.

Există numeroase aspecte în literatura empirică cu privire la antreprenoriat și creșterea economică care utilizează diferite modalități de a măsura activitatea antreprenorială. De exemplu, în timp ce o direcție de studii empirice măsoară antreprenoriatul din punctul de vedere al procentului activității economice contabilizat de firmele mici, alte studii utilizează date cu privire la autoocuparea forței de muncă, numărul de participanți pe piață (concu-rența) sau numărul de start-up-uri de firme ca indicator al activităților antreprenoriale.

Regiunea de Dezvoltare Nord care are în componența sa circa 30% din suprafața totală a Republicii Moldova (municipiul Bălți și 11 raioane) reprezintă o zonă cu avantaje competitive din punctul de vedere al promovării activităților cu caracter antreprenorial și anume:

- regiunea are acces la resurse naturale/materie primă pentru industriile de prelucrare, materiale de construcție, energetică, mașini și construcții, industria alimentară ș.a.;
- RDN are cele mai multe centre urbane după regiunea Chișinău, fapt care crește accesul populației la serviciile sociale și oferă oportunități de angajare sau de înființare a unei afaceri;
- regiunea este accesibilă prin toate mijloacele de transport;
- RDN e singura regiune cu aeroporturi: Aeroportul internațional Bălți (Leadoveni) și Aeroportul Internațional Mărculești;
- în comparație cu celelalte regiuni, RDN are capacități importante de generare a energiei electrice (la Bălți, Costești-Stânca, Naslavcea), care ar putea asigura necesarul de energie în regiune;
- regiunea se caracterizează prin productivitate ridicată a muncii și cost redus al forței de muncă;
- există un număr mare de instituții de învățământ, care oferă acces sporit la educație și constituie un suport pentru dezvoltare și eradicarea sărăciei;
- în cadrul RDN sunt caracteristice condiții climaterice favorabile pentru agricultură: condiții optime de umezeală și cea mai scurtă perioadă de vegetație activă. Condițiile agroclimaterice sunt favorabile pentru crește-

rea cerealelor, a sfeclei de zahăr, a florii-soarelui, a tutunului și pomilor fructiferi, deci pentru dezvoltarea sectorului dat;

- prezența resurselor naturale bogate și diverse, inclusiv rezerve de minerale și resurse acvatice de calitate. Resurse minerale solide pentru industria construcțiilor: calcarul, argila, cretă tehnică, nisip, tripoli. Resurse de ape minerale, care sunt îmbuteliate de agenții economici și utilizate în scopuri curative.

Deși există foarte multe aspecte pozitive în dezvoltarea social-economică a RDN, totuși, semnalăm, cu regret, că în regiune activitățile de antreprenoriat sunt încă slab dezvoltate.

Cu toate că numărul întreprinderilor pe țară este în creștere permanentă, în regiunea de nord numărul acestora este de două ori mai mic decât media națională. De asemenea, distribuția spațială a vânzărilor întreprinderilor este neuniformă, diferențele între raioane fiind de ordinul zecilor. Zonele cele mai active din punct de vedere economic sunt Bălțiul, Soroca și Râșcani, unde operează peste 50 de IMM-uri raportate la 10 000 de locuitori. În același timp, în raioanele Florești și Sângerei acest indicator este inferior valorii de 30.

Barierile principale cu care se confruntă antreprenorii în lansarea unei afaceri sunt absența informațiilor, în special pentru industrii, resursele financiare limitate, complexitatea procedurilor birocratice.

Potrivit psihologului american David Mc Clelland, indiferent, de variațiile în dezvoltarea economică, antreprenorii cu un grad ridicat de motivație, aproape întotdeauna, vor găsi modalități de a maximiza realizările economice. El identifică 10 competențe antreprenoriale personale pentru detectarea și consolidarea potențialului antreprenorial, care sunt deosebit de consistente de la țară la țară:

- 1) căutarea oportunităților și inițiativelor;
- 2) asumarea riscului;
- 3) cererea pentru eficiență și calitate;
- 4) perseverența;
- 5) angajamentul față de contractul semnat;
- 6) căutarea informațiilor;
- 7) stabilirea scopului/obiectivelor;
- 8) planificarea și monitorizarea sistematică;
- 9) persuasiunea și networking-ul;
- 10) independența și încrederea de sine.

În pofida problemelor existente, dezvoltarea antreprenoriatului este unul din obiectivele principale ale dezvoltării regionale. Creșterea numărului întreprinderilor (în general, micro-întreprinderi și întreprinderi mici) va duce în mod sigur la crearea noilor locuri de muncă, atragerea investițiilor și dezvoltarea economică a regiunii.

La sfârșitul anului 2012 populația de 15 ani și peste din zona Nord, după participarea la activitatea economică, pe sexe și medii de trai se prezintă în felul următor:

Tabelul 1. Starea populației economic activă în anul 2012

Sexe, medii de trai	Persoane active			Rata de activitate, %	Rata șomajului BIM, %
	Total	Ocupate	Șomeri BIM		
Total	340,3	324,5	15,8	38,7	4,6
Bărbați	162,6	153,6	9,0	39,6	5,5
Femei	177,7	170,9	6,8	37,9	3,8
Urban	131,9	122,8	9,1	42,1	6,9
Rural	208,4	201,7	6,7	36,8	3,2

Conform datelor BNS, ponderea șomerilor BIM în numărul total al populației este de 4,6%. În realitate, numărul șomerilor din regiune este mult mai mare. Există numeroase persoane care nu sunt angajate oficial în câmpul muncii (fără contract de muncă), dar care activează în baza unor înțelegeri verbale cu patronul. De asemenea, există persoane care sunt plecate la muncă în străinătate și ele nu figurează în numărul șomerilor, deși nici angajați nu pot fi considerați, deoarece nu contribuie direct la formarea produsului intern brut al regiunii.

O altă problemă de ordin demografic cu care se confruntă la moment Republica Moldova în general și RDN în particular este populația tânără „neet” (Not in Education, Employment or Training) – tineri cu vârsta cuprinsă între

15-29, care nu muncesc nicăieri, nu studiază și nu sunt încadrați în nici un program de formare profesională. Numărul lor este foarte dificil de determinat. În Europa, numărul lor este de circa 14 mln, adică fiecare al șaselea tânăr.

Încadrarea în câmpul muncii a categoriilor de persoane nominalizate mai sus (șomeri, migranți, neet), ar genera externalități economice pozitive, aducând atât *beneficii individuale*:

- remunerare;
- ridicarea nivelului de trai;
- valorificarea cunoștințelor și aptitudinilor;
- sporirea încrederii în forțele proprii;

cât și *beneficii sociale*:

- creșterea PIB;
- dezvoltarea economică;
- progresul tehnologic;
- inovațiile;
- creșterea gradului de competitivitate al regiunii;
- scăderea ratei șomajului;
- majorarea ratei de ocupare a populației;
- diminuarea numărului de migranți;
- atragerea investițiilor etc.

Prin încadrarea în câmpul muncii se subînțelege, inclusiv, și activitatea de antreprenariat.

Pe baza unui studiu realizat de *Global Entrepreneurship Monitor (GEM)* în 37 de țări, reprezentând aproximativ 62% din populația lumii, se estimează că 460 de milioane de adulți din întreaga lume sunt implicați în activități antreprenoriale. Aproximativ două treimi din antreprenori sunt orientați spre ocazie, în timp ce restul sunt orientați spre necesitate – ceea ce înseamnă că încearcă să pornească afaceri, deoarece nu au opțiunea unui loc de muncă. Interesant este faptul că cea mai mare parte a noilor firme implică replicarea afacerilor existente, nu inovații ieșite din comun. Cele mai ridicate niveluri de activitate au fost identificate în Thailanda, India, China și Coreea, urmate de unele dintre fostele colonii britanice: Australia, Canada, Noua Zeelandă, Africa de Sud și apoi Israel și țările UE. În partea de jos a clasamentelor sunt țările asiatice dezvoltate: Japonia, Taiwan și Singapore.

În același timp, SUA este lider în ceea ce privește accesul la finanțare și cultura antreprenorială, iar Franța ocupă primul loc la categoria educație și formare profesională. Arabia Saudita este percepută ca fiind cea mai atractivă, din punct de vedere fiscal și al condițiilor de reglementare, datorită ratelor reduse de impozit pe profit și normelor juridice simplificate. În privința programelor de mentorat și a schimbului de bune practici, Rusia deține scorul cel mai mare, urmată de Mexic și Brazilia.

Pe parcursul ultimilor ani, activitatea de antreprenariat din Republica Moldova este susținută printr-o serie de programe de stat precum:

- Programul de atragere a remitențelor în economie PARE 1+1;
- Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor;
- Programul „Gestiunea Eficientă a afacerii”;
- Fondul Special de Garantare a Creditelor;
- Acordarea consultanței de către experții din Germania.

În luna iunie 2013, la Chișinău a fost lansat primul Centru de Dezvoltare a Carierei care reprezintă un pas major spre promovarea antreprenoriatului inovativ și angajare durabilă. Un centru similar urmează a fi deschis și la Bălți.

Totalitatea acțiunilor de mai sus reprezintă inițiative ale statului în vederea stimulării activității antreprenoriale. Prin urmare, factorii politici de decizie se confruntă cu problema cum să creeze condiții cadru care să conducă la activități antreprenoriale și cum să se asigure că abilitățile antreprenoriale sunt alocate pentru activități care contribuie la produsul social.

Pot fi identificate trei domenii politice importante pentru activitățile antreprenoriale. Aceste domenii sunt accesul la finanțare, facilitarea intrării și ieșirii firmelor pe/de pe piață și scheme guvernamentale de sprijin.

Totodată, nu trebuie de omis faptul că formarea spiritului antreprenorial este un proces și nu un fenomen static și trebuie tratat ca atare.

Pentru RDN se conturează trei direcții majore de intervenție:

- îmbunătățirea gradului de informare și conștientizare a persoanelor fără un loc de muncă asupra oportunităților de inițiere de noi afaceri;
- creșterea numărului de beneficiari, de măsuri integrate de ocupare a forței de muncă din rândul șomerilor (inclusiv tineri și de lungă durată) și al persoanelor în căutarea unui loc de muncă, în perspectiva începerii unei afaceri sau a unei activități independente;
- dezvoltarea culturii antreprenoriale și creșterea numărului de persoane ce demarează afaceri sau activități independente, în scopul creării de noi locuri de muncă și obținerii unei rate cât mai mari de ocupare.

Activitățile principale se referă la:

- dezvoltarea unui centru regional de sprijin a inițiativelor regionale și locale pentru facilitarea accesului la informații relevante, privind piața muncii și integrării/reintegrării pe piața muncii, din perspectiva dezvoltării antreprenoriatului;
- organizarea și implementarea evenimentelor și acțiunilor în sprijinul promovării inițiativelor locale și regionale, în vederea stimulării ocupării, inclusiv a dezvoltării economice a regiunii;
- organizarea de vizite de studiu în alte țări în vederea unui transfer de bune practici și experiențe privind modalități inovatoare de măsuri active adresate șomerilor, cu accent pe situațiile dificile create de criza economică mondială;
- elaborarea unui ghid de bune practici și programe inovatoare, în vederea prevenirii și combaterii șomajului prin sprijinirea dezvoltării antreprenoriatului la nivel regional și local;
- derularea unei campanii de informare și conștientizare a grupului țintă (șomeri, tineri etc.), asupra posibilităților de dezvoltare de noi afaceri și selectarea zonelor de acțiune cu potențial de dezvoltare;
- furnizarea unui program de cursuri de formare în domeniul dezvoltării antreprenoriatului și dezvoltării personale, precum și a unui program de asistență pentru inițierea și dezvoltarea unei afaceri, inclusiv asistență, privind modalitatea de accesare și utilizare a oportunităților de finanțare.

Bibliografie

1. Șoim Horațiu, Antreprenoriatul: concepte, culturi, metode și tehnici. București: POSDRU, 2010.
2. http://www.adrnord.md/public/files/studii/Studiu_diagnostic_ADR_Nord_2006-2010.pdf.
3. http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/ocupare_somaj/Forta_Munca_2013.pdf.